

Управління платоспроможністю та ліквідністю підприємств сфери інформації та телекомунікації та формування системи їх забезпечення

Дудчик О.Ю.

кандидат економічних наук, доцент
Університету митної справи та фінансів

Грушко Т.І.

магістр
Університету митної справи та фінансів

У статті наведено порівняння сутності категорій «ліквідність» та «платоспроможність» підприємства, визначено їх особливості та відмінні риси. Проаналізовано фінансові результати діяльності, ліквідність та платоспроможність підприємств галузі інформації та телекомунікації та здійснено співставлення їх із показниками підприємств України. Запропоновано заходи щодо підвищення ефективності управління ліквідністю та платоспроможністю підприємств.

Ключові слова: управління ліквідністю та платоспроможністю, фінансові результати діяльності підприємств, рентабельність, коефіцієнти ліквідності та платоспроможності, сфера інформації та телекомунікації.

Дудчик О.Ю., Грушко Т.І. УПРАВЛЕНИЕ ПЛАТЕЖЕСПОСОБНОСТЬЮ И ЛИКВИДНОСТЬЮ ПРЕДПРИЯТИЙ СФЕРЫ ИНФОРМАЦИИ И ТЕЛЕКОММУНИКАЦИИ И ФОРМИРОВАНИЕ СИСТЕМЫ ИХ ОБЕСПЕЧЕНИЯ

В статье приведено сравнение сущности категорий «ликвидность» и «платежеспособность» предприятия, определены их особенности и отличительные черты. Проанализированы финансовые результаты деятельности, ликвидность и платежеспособность предприятий сферы информации и телекоммуникации и осуществлено их сопоставление с показателями предприятий Украины. Предложены меры по повышению эффективности управления ликвидностью и платежеспособностью предприятий.

Ключевые слова: управление ликвидностью и платежеспособностью, финансовые результаты деятельности предприятий, рентабельность, коэффициенты ликвидности и платежеспособности, сфера информации и связи.

Dudchik O.Yu., Grushko T.I. SOLVENCY AND LIQUIDITY MANAGEMENT OF INFORMATION AND TELECOMMUNICATIONS ENTERPRISES AND THE FORMATION OF SUPPORT SYSTEM

In the article the comparison of the essence of the categories "liquidity" and "solvency" of the enterprise, their features and distinctive features are determined. The financial results of activity, liquidity and solvency of enterprises of the information and telecommunication industry are analyzed and compared with the indicators of Ukrainian enterprises. Proposed measures to improve the efficiency of liquidity management and solvency of enterprises.

Keywords: liquidity and solvency management, financial results of enterprises activity, profitability, liquidity and solvency ratios, information and telecommunication sphere.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Економічна криза останніх років здійснила негативний вплив на фінансовий стан і ефективність діяльності підприємств. На жаль, більшість українських підприємств не можна вважати стабільними та такими, що мають стійкий фінансовий стан, оскільки більшість із них зазнала суттєвих збитків і опинилася на межі банкрутства.

Сфера зв'язку та провідних телекомунікаційних ринків є однією з пріоритетних і важливих сфер економіки України, привабливою як для вітчизняних, так і для іноземних інвесторів. Вона створює інноваційний складник в соціально-економічному розвитку держави, демонстру-

ючи впродовж десятиліть стійку динаміку росту. Результатом формування і реалізації фінансової політики підприємства сфери телекомунікацій має бути його стабільний фінансовий стан, здатність розвиватися у перспективі. Одними з головних критеріїв цього виступають платоспроможність і ліквідність, які визначають здатність розрахуватися за своїми зобов'язаннями в поточному і майбутніх періодах. Платоспроможність і ліквідність разом з іншими обліково-аналітичними показниками як безпосередньо фінансової звітності, так і розрахованими з використанням її даних формують основні інформаційні потоки, що впливають на прийняття управлінських рішень та на їх ефективність.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням розвитку сфери телекомунікацій значну увагу приділили І. Бержанір, І. Олександренко, С. Усик та ін. Значний внесок у розроблення методичних аспектів фінансової звітності, формування обліково-аналітичної інформації, її аналізу, у тому числі ліквідності та платоспроможності підприємств, зробили вітчизняні та зарубіжні вчені-економісти: М. Білик, І. Бланк, Г. Голубнича, В. Забродський, Г. Купалова, В. Ковальов, М. Коробов, Л. Лахтіонова, Є. Мних, В. Палій, М. Родіонова, Г. Савицька, А. Шеремет та ін.

Дослідження сфери телекомунікацій та вивчення наукових праць засвідчують, що існують потреби якісного аналізу показників ліквідності і платоспроможності підприємства для оцінки становища компанії на ринку та прийняття менеджментом необхідних рішень для підвищення ефективності діяльності суб'єкта господарювання. Результати аналізу ліквідності компанії становлять інтерес не тільки для її функціональних підрозділів, передусім вони цікаві контрагентам, таким як постачальники, кредитори, інвестори, особливо у перспективних сферах, однією з яких є телекомунікаційна.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета статті полягає у дослідженні теоретичних та практичних аспектів управління платоспроможністю та ліквідністю підприємств галузі зв'язку та телекомунікації в сучасних умовах та співставленні їх із показниками підприємств України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Поняття платоспроможності та ліквідності є взаємопов'язаними, але мають різний зміст. Розглянувши підходи до визначення поняття «платоспроможність» різними авторами, можна зробити висновок, що їх об'єднує однакове розуміння платоспроможності з позиції наявності грошових коштів. Тобто під платоспроможністю слід розуміти здатність підприємства вчасно і в достатніх обсягах розраховуватися за власними зобов'язаннями. Якщо показники платоспроможності підприємства знаходяться на досить високому рівні, можна говорити про те, що воно є фінансово стійким, тобто у нього низька ймовірність збанкрутувати. Щодо поняття «ліквідність», то його розуміють як спроможність підприємства швидко реалізовувати активи й одержувати платіжні засоби для сплати своїх зобов'язань, тобто це співвідношення величини ліквідних активів і поточної заборгованості. У вузькому розумінні ліквідність – це здатність активів швидко перетворюватися на гроші.

Доречно відзначити, що існують основні відмінності між ліквідністю і платоспроможністю, які полягають у такому:

– платоспроможність підприємства характеризується наявністю поточних активів, а ліквідність підприємства визначається їх розміром та складом;

– платоспроможність підприємства визначається відношенням високоліквідних активів до найбільш термінових зобов'язань, а ліквідність – усіх поточних активів та їх груп до поточних зобов'язань;

– платоспроможність характеризує поточний стан підприємства, а ліквідність визначає також і перспективи його розвитку [1].

Оцінка рівня ліквідності та платоспроможності є основою для прогнозування можливостей підприємства вчасно виконувати свої фінансові зобов'язання [2].

На фінансовий стан підприємства, його ліквідність та платоспроможність мають вплив результати фінансової діяльності. У табл. 1 представлені результати діяльності підприємств України за 2014–2016 рр.

Чистий дохід підприємств України від реалізації продукції, товарів і послуг за 2014–2016 рр. збільшився на 1 375 235 млн. грн., або на 28,3%. Але таке зростання можна пояснити не збільшенням обсягів виробництва та реалізації, а інфляційними процесами, які призвели до значного зростання цін. Так, за даними Міністерства фінансів індекс інфляції у 2014 р. становив 124,9%, у 2015 р. – 143,3%, у 2016 р. – 112,4%. У сфері зв'язку та телекомунікації індекс інфляції становив відповідно 102,3%, 114,2% та 102,1% [4].

Позитивним явищем є те, що темп приросту чистого доходу від реалізації випереджає темп приросту собівартості реалізованої продукції, товарів, послуг. Так, за період 2014–2016 рр. собівартість збільшилася на 1 003 411 млн. грн., або на 24,3%. У 2014–2015 рр. підприємства України отримали чистий фінансовий результат – збиток, а в 2016 р. – прибуток у розмірі 29 705 млн. грн. При цьому спостерігається зменшення збитків у 2015 р. порівняно з 2014 р. на 216 551 млн. грн., або на 36,7%, а в 2016 р. – зростання фінансових результатів діяльності підприємств на 403 221 млн. грн., або на 108%, і, як наслідок, забезпечення прибуткової діяльності.

Порівняння тенденцій основних фінансових результатів діяльності підприємств України та галузі інформації та телекомунікації у 2014–2016 рр. наведено в табл. 2.

Таблиця 1

**Основні показники фінансових результатів діяльності підприємств України
за 2014–2016 рр., млн. грн.**

Найменування	2014	2015	2016	Абсолютне відхилення (+,-) 2016 від		Темп приросту,% 2016 до	
				2014	2015	2014	2015
Чистий дохід від реалізації продукції, товарів та послуг	4851348	5164124	6226583	1375235	1062459	28,3	20,6
Собівартість реалізованої продукції, товарів та послуг	4134612	4221256	5138023	1003411	916767	24,3	21,7
Чистий фінансовий результат	-590067	-373516	29705	619772	403221	105,0	108,0

Джерело: складено авторами за даними [3]

Таблиця 2

Основні показники фінансових результатів діяльності підприємств галузі інформації та телекомунікації за 2014–2016 рр., млн. грн.

Найменування	2014	2015	2016	Абсолютне відхилення (+,-) 2016р. від		Темп приросту,% 2016р. до	
				2014	2015	2014	2015
Чистий дохід від реалізації товарів та послуг	84251	100651	117243	32992	16592	39,2	16,5
Собівартість реалізованих товарів та послуг	59973	68593	79766	19793	11173	33,0	16,3
Фінансовий результат до оподаткування	-15374	-10167	4198	19572	14365	-127,3	-141,3
Чистий фінансовий результат	-17231	-12590	1751	18982	14341	-110,2	-113,9
Рентабельність операційної діяльності, %	-1,6	-0,5	8,5	10,1	8,0	-	-

Джерело: складено авторами за даними [3]

Динаміка показників діяльності галузі інформації та телекомунікації подібна до загальної тенденції по підприємствах України. Так, за 2014–2016 рр. чистий дохід від реалізації товарів та послуг підприємств галузі інформації та телекомунікації збільшився на 32 992 млн. грн., або на 39,2%, а собівартість реалізованих товарів та послуг за цей час зросла на 33,0%. У 2014–2015 рр. підприємства галузі інформації та телекомунікації отримали збиток від операційної діяльності та від'ємний чистий фінансовий результат. У 2016 р. підприємства галузі отримали чистий прибуток у розмірі 1 751 млн. грн., рентабельність операційної діяльності становила 8,5%.

Розрахунок динаміки відносних показників платоспроможності та ліквідності підприємств України і галузі інформації та телекомунікації в 2014–2016 рр. наведено в табл. 3. У статті для аналізу використовується метод фінансових показників, розрахованих за методиками

[5, с. 102; 6], нормативні значення коефіцієнтів – за [7; 8].

Розраховані показники оцінки рівня ліквідності та платоспроможності підприємств України та окремо підприємств галузі інформації та телекомунікації показали, що більшість із них під час порівняння мають однаковий характер динаміки. Так, коефіцієнт абсолютної ліквідності (нормативне значення від 0,2 до 0,3) протягом досліджуваних років зменшувався: по підприємствах України на 0,02 та в 2016 р. становив 0,06 (протягом періоду не відповідає нормативному значенню), а по галузі – на 0,07 та в 2016 р. становив 0,16 (протягом 2014–2015 рр. мав значення у межах норми, у 2016 р. – ні). Основною причиною такої динаміки показника є збільшення поточних зобов'язань більшими темпами, ніж грошових коштів підприємств.

Коефіцієнт термінової ліквідності підприємств України (нормативне значення 0,7–0,8)

Таблиця 3

Показники оцінки платоспроможності та ліквідності підприємств України та підприємств галузі інформації та телекомунікації за 2014–2016 рр.

Найменування	2014	2015	2016	Абсолютне відхилення (+,-) 2016р. від	
				2014	2015
Підприємства України					
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,08	0,07	0,06	-0,02	-0,02
Коефіцієнт термінової ліквідності	0,70	0,69	0,73	0,03	0,05
Коефіцієнт загальної ліквідності	1,04	1,00	0,99	-0,05	-0,01
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,83	0,79	0,81	-0,02	0,02
Коефіцієнт ліквідності запасів	0,21	0,21	0,18	-0,03	-0,03
Підприємства галузі інформації та телекомунікації					
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,23	0,21	0,16	-0,07	-0,05
Коефіцієнт термінової ліквідності	0,61	0,64	0,72	0,11	0,08
Коефіцієнт загальної ліквідності	0,75	0,80	0,86	0,11	0,06
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,69	0,75	0,81	0,12	0,06
Коефіцієнт ліквідності запасів	0,06	0,05	0,05	-0,02	0,00

Джерело: розраховано авторами за даними [3]

за 2014–2016 рр. збільшився на 0,03, на кінець 2016 р. становив 0,73 та був у межах норми. По підприємствах галузі інформації та телекомунікації також за досліджувані роки присутня позитивна тенденція: показник збільшився на 0,11 та на кінець 2016 р. становив 0,72, також знаходячись у межах норми. Значення та тенденція показника по Україні та галузі є позитивними і вказує на підвищення можливостей підприємств до погашення своїх зобов'язань за рахунок готівки та очікуваних надходжень від дебіторів.

Коефіцієнт загальної ліквідності підприємств України в 2014–2016 рр. зменшився на 0,05 та в 2016 р. становив 0,99, що нижче нормативного значення, яке становить 2,0–2,5. Отже, за досліджуваний період відзначимо негативну динаміку зменшення рівня покриття поточними активами поточних зобов'язань підприємств України. По підприємствах галузі цей показник має позитивну динаміку, але значення 0,86 у 2016 р. нижче нормативного, що вказує на високий фінансовий ризик, оскільки для підприємств готівкові кошти важливіші, ніж прибуток.

Коефіцієнт швидкої ліквідності (рекомендоване значення 0,8–1,0) по підприємствах України протягом 2014–2016 рр. зменшується, але його значення є достатнім та відповідає нормативному. По підприємствах галузі інформації та телекомунікації цей показник має позитивну тенденцію до зростання та досягнення нормативного рівня у 2016 р., що вказує на збільшення можливостей підприємств до погашення поточних зобов'язань

та забезпечень за рахунок очікуваних надходжень від дебіторів.

Коефіцієнт ліквідності запасів має негативну динаміку до зменшення протягом досліджуваного періоду: по підприємствах України в 2016 р. його значення становило 0,18, що на 0,03 менше, ніж у 2014 р., а по підприємствах галузі в 2016 р. становило 0,05. Отже, протягом 2014–2016 рр. зменшився рівень покриття матеріальними цінностями поточних зобов'язань підприємства, що було спричинено значним збільшенням останніх.

Таким чином, проведений аналіз основних показників оцінки платоспроможності та ліквідності підприємств України та окремо підприємств галузі інформації та телекомунікації у 2014–2016 рр. показав, що у досліджуваних роках різко зросла поточна кредиторська заборгованість, що негативно вплинуло на динаміку більшості показників. Але відзначимо позитивну тенденцію показників підприємств галузі порівняно з даними по Україні – рівень ліквідності та платоспроможності підприємств зростає.

Важливим етапом є оцінка показників поточної платоспроможності підприємств України та галузі інформації та телекомунікації у 2014–2016 рр. (табл. 4).

Маневреність власних оборотних коштів – показник, що показує частку власних оборотних коштів, які інвестовано в оборотні засоби. У 2016 р. його значення по Україні становило -4,77 та за 2014–2016 рр. зменшилося на 6,8. Зменшення показника та його від'ємне значення є негативною динамікою, яка спостері-

Показники оцінки поточної платоспроможності підприємств України та галузі інформації та телекомунікації за 2014–2016 рр.

Найменування	2014	2015	2016	Абсолютне відхилення (+,-) 2016р. від	
				2014	2015
Україна					
Маневреність власних оборотних коштів	2,02	-92,81	-4,77	-6,8	88,0
Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними оборотними коштами	0,04	0,00	-0,01	-0,05	-0,01
Коефіцієнт загальної платоспроможності	1,90	1,96	1,71	-0,19	-0,25
Підприємства галузі інформації та телекомунікації					
Маневреність власних оборотних коштів	1,40	-1,15	-1,26	-2,7	-0,1
Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними оборотними коштами	0,22	-0,23	-0,15	-0,36	0,08
Коефіцієнт загальної платоспроможності	1,56	2,71	1,68	0,12	-1,03

Джерело: розраховано авторами за даними [3]

гається і за показниками підприємств галузі інформації та телекомунікації: у 2016 р. значення показника становило -1,26.

Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними оборотними коштами в 2016 р. по підприємствах України становив -0,013 та протягом досліджуваного періоду зменшився на -0,05, по підприємствах галузі також зменшився і має у 2016 р. значення -0,15. Нормативне значення показника повинно бути більше 0,5 та у 2014–2016 рр. повністю не виконується як по підприємствах України, так і по підприємствах галузі.

Коефіцієнт загальної платоспроможності по підприємствах України протягом досліджуваного періоду зменшувався, а по підприємствах галузі – зростав: у 2016 р. становив 1,68, що є досить високим значенням.

Висновки з цього дослідження. Таким чином, проведений аналіз основних показників оцінки платоспроможності та ліквідності підприємств України та, зокрема, підприємств галузі інформації та телекомунікації у 2014–2016 рр. показав, що підприємства мають проблеми з наявністю власного оборотного капіталу та швидкоореалізовуваних ліквідних активів, стан платоспроможності не можна назвати задовільним через наявність великого обсягу поточної кредиторської заборгованості.

Для підвищення рівня показників ліквідності та платоспроможності підприємств галузі інформації та телекомунікації необхідно впровадити заходи, які сприятимуть збільшенню прибутку, зменшенню вартості матеріальних активів та дебіторської заборгованості, а також оптимізації структури капіталу підприємства.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Майборода О.Є. Концептуальні засади управління платоспроможністю підприємства / О.Є. Майборода, І.П. Косарева, О.М. Каранда // Молодий вчений. – 2017. – № 3(43). – С. 793–797.
2. Непочатенко О.О. Фінанси підприємств : [підручник] / О.О. Непочатенко, Н.Ю. Мельничук. – Київ : Центр учбової літ., 2013. – 504 с.
3. Офіційні дані щодо діяльності підприємств [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
4. Офіційні дані про індекс інфляції в Україні / Офіційний сайт Міністерства фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://index.minfin.com.ua/economy/index/inflation/>.
5. Тютюнник Ю.М. Фінансовий аналіз : [навч. посіб.] / Ю.М. Тютюнник ; 2-е вид., перероб. і доп. – Полтава : РВВ ПДАА, 2014. – Ч. 1. – 358 с.
6. Чимшит С.І. Методичні аспекти оцінки платоспроможності підприємства / С.І. Чимшит, С.В. Іванов, Г.В. Разумова // Економічний простір. – 2014. – № 89. – С. 216–227 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ecpros_2014_89_23.pdf.
7. Юрій Е.О. Діагностика і управління ризиком ліквідності підприємства / Е.О. Юрій, Ю.М. Дмитрук // Кримський економічний вісник. – 2014. – № 1(08). – С. 161–163.
8. Яремик Х.Я. Методичні підходи до оцінки платоспроможності підприємства / Х.Я. Яремик // Ефективна економіка. – 2015. – № 11 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua>.